

**RICHTLIJNEN VOOR HET
MILIEU-EFFECTRAPPORT (MER)**

**DIJKVERBETERING MAASDIJKEN
BOMMELERWAARD**

INHOUDSOPGAVE

	pagina
1 Inleiding en afbakening	1
1.1 Inleiding	1
1.2 Afbakening	2
2 Probleemstelling, doel en besluitvorming	2
2.1 Probleemstelling en doel	2
2.2 Besluitvorming	3
2.3 Visie	3
3 Voorgenomen activiteit en alternatieven	3
3.1 Algemeen	4
3.2 Varianten	4
3.3 Alternatieven	5
3.3.1 Algemeen	5
3.3.2 Meest milieuvriendelijk alternatief	5
3.3.3 Compensatie	5
4 Bestaande milieutoestand en milieugevolgen	5
4.1 Algemeen	6
4.2 Natuur	6
4.2.1 Grond- en oppervlaktewater	6
4.2.2 Flora, vegetatie, fauna en ecologische relaties	6
4.3 Cultuurhistorisch erfgoed	6
4.4 Landschap en stedenbouw	7
5 Vergelijking van alternatieven	7
6 Leemten in kennis	7
7 Evaluatieprogramma	8
8 Vorm en presentatie	8
9 Samenvatting van het mer	9

Bijlagen

1	Overzichtstekening (figuur 1)
2	Kennisgeving in Staatscourant, nr. 155 d.d. 14 augustus 1996
3	Samenvatting en beantwoording van de schriftelijk en mondeling gemaakte opmerkingen en verslag openbare zitting
4	Hoofdpunten van het advies voor de richtlijnen voor de inhoud van het MER door de Commissie voor de milieueffectrapportage

1 INLEIDING EN AFBAKENING

1.1 Inleiding

Het polderdistrict Groot Maas en Waal heeft het voornemen om voor het gedeelte van de dijkkring Bommelerwaard langs de Maas een dijkverbeteringsplan te ontwikkelen.

Het betreft het dijkvak van Rossum tot de Bergse Maasdijk bij Well (hectometer 0 - 198), alsmede de dijkkring Alem van circa 4,5 km. Bij Rossum sluit het dijkvak aan op de reeds verbeterde Waalbandijk en op de nogmaals te verbeteren rijksdijk (Kloosterdijk) richting de sluis bij Sint Andries. Deze Kloosterdijk en de rijksdijk aan weerszijden van de sluis in het kanaal van Sint Andries, tussen dp 58 en dp 69, vallen eveneens binnen dit dijkverbeteringsplan.

Bij Well wordt aangesloten op de Bergse Maasdijk. De verbetering van laatstgenoemde dijk wordt in een ander kader bestudeerd in samenhang met een te realiseren keersluis in het Heusdensch Kanaal.

Ter ondersteuning van de besluitvorming over het dijkverbeteringsplan ingevolge de Wet op de waterkering (op 15 januari 1996 in werking getreden) wordt een milieu-effectrapport (MER) uitgevoerd.

Zoals uit het voorgaande blijkt gaat het bij dit dijkverbeteringsplan om een dijk welke voor een klein deel bij het Rijk in beheer is en voor de rest bij het polderdistrict.

In verband daarmee treden het polderdistrict Groot Maas en Waal en Rijkswaterstaat, directie Oost Nederland, als gezamenlijk initiatiefnemer op, waarbij het polderdistrict de planvorming verzorgd.

De openbare bekendmaking van de start van de m.e.r.-procedure heeft plaatsgevonden in de Nederlandse Staatscourant van 14 augustus 1996 (zie bijlage 2), het Brabants Dagblad (editie Bommelerwaard) en in Extra Nieuws Bommelerwaard. Verder zijn de direct belanghebbenden aan de dijk door het polderdistrict Groot Maas en Waal op de hoogte gehouden door middel van een Nieuwsbulletin in juni 1996.

De startnotitie heeft ter inzage gelegen van 15 augustus tot en met 11 september 1996 bij de initiatiefnemers, het polderdistrict Groot Maas en Waal en Rijkswaterstaat Directie Oost Nederland, bij het bevoegd gezag, Gedeputeerde Staten van Gelderland en bij een vijftal gemeenten, te weten; Heerewaarden, Rossum, Maasdriel, Hedel en Ammerzoden.

Het bevoegd gezag heeft op 2 september 1996 in Dorpshuis De Boxhof te Velddriel een openbare zitting over de startnotitie gehouden. De aldaar gemaakte mondelinge opmerkingen en de bij ons binnengekomen schriftelijke opmerkingen hebben wij samengevat en becommentarieerd (zie bijlage 3).

De commissie voor de milieu-effectrapportage heeft op 8 oktober 1996 haar advies voor de richtlijnen voor de inhoud van het op te stellen milieu-effectrapport (MER), overeenkomstig artikel 7.14 van de Wet milieubeheer (Wm), aan ons aangeboden.

De hoofdpunten van het advies zijn weergegeven op bijlage 4.

1.2 Afbakening

Het doel van de richtlijnen is de belangrijkste milieu-aspecten van het project af te bakenen en de gewenste inhoud van het MER aan te geven. Daarnaast hebben wij onder andere het Gelders Rivierdijkenplan (GRIP) als uitgangspunt van beleid gehanteerd bij het opstellen van deze richtlijnen.

De richtlijnen zijn verder in belangrijke mate gebaseerd op het eerder genoemde advies van de Commissie voor de milieu-effectrapportage.

Verder zijn de mondelinge en schriftelijke opmerkingen in deze richtlijnen betrokken welke in de verdere procedure aandacht verdienen.

Wij maken onderscheid in hoofdpunten die nader onderzoek vergen, in aandachtspunten die onderbouwing en motivering behoeven en in checklistpunten die zo nodig aandacht verdienen.

Hoofdpunten dienen verder onderzocht te worden. De hoofdpunten van de Commissie-MER, die wij kunnen onderschrijven, zijn opgenomen in bijlage 4. Verder rekenen wij de wettelijke veiligheidsnormen, opgenomen in de startnotitie en het bijlagerapport II, tot de hoofdpunten.

Aandachtspunten (opgenomen in hoofdstuk 2 en 3) verdienen in ieder geval onderbouwing en motivering.

Checklistpunten (opgenomen in hoofdstuk 4 en deels in de verdere hoofdstukken) dienen alleen aandacht te krijgen als zij relevant zijn voor het betrokken dijkverbeteringsplan.

2 PROBLEEMSTELLING, DOEL EN BESLUITVORMING

Artikel 7.10, lid 1, onder a van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van hetgeen met de voorgenomen activiteit wordt beoogd."*

Artikel 7.10, lid 1, onder c van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een aanduiding van de besluiten bij de voorbereiding waarvan het milieu-effectrapport wordt gemaakt, en een overzicht van de eerder genomen besluiten van bestuursorganen, die betrekking hebben op de voorgenomen activiteit en de beschreven alternatieven."*

2.1 Probleemstelling en doel

De startnotitie benoemt het probleem en doel van dit project als volgt.

De huidige primaire waterkering langs de Maas tussen Rossum en Well en voor de dijkkring Alem voldoet niet overal aan de gestelde veiligheidsnormen. Het doel van het op te stellen dijkverbeteringsplan is de aanpassingen die nodig zijn om aan de gestelde normen te voldoen, in 2000 gerealiseerd te hebben. Daarbij wordt beoogd de noodzakelijke technische ingrepen tot een minimum te beperken en zoveel mogelijk rekening te houden met de bestaande kenmerken en waarden van het gebied. Het verbeteren van de ruimtelijke inrichting van het aan de waterkering grenzend gebied kan hier eventueel mee samen gaan, voorzover dit past binnen het dijkverbeteringsplan. De adviezen van de Commissie Boertien en de integrale benadering zoals aangegeven in het GRIP, vormen de algemene leidraad in het planvormingsproces.

De startnotitie en de vier bijbehorende deelrapporten geven een goed beeld van de problemen waar het bij dit project om gaat.

In de startnotitie zijn de LNC-elementen op en rond de dijk geanalyseerd en gewaardeerd en maakt het behoud en de ontwikkeling van LNC-waarden onderdeel uit van de doelstelling voor de dijkverbeteringsplannen. Hiertoe is ook een visie ontwikkeld.

De in de startnotitie ontwikkelde visie komt overeen met het in de Wet op de waterkering gestelde over dijkverbeteringen en is een goede start voor het project als geheel.

2.2 Besluitvorming

Beleidskader

In de startnotitie is op voldoende wijze ingegaan op overheidsbesluiten, zoals vastgelegd in beleidsnota's, (ontwerp-)plannen en wetten die eisen stellen of beperkingen opleggen aan de besluitvorming over de voorgenomen activiteit.

Te nemen besluiten

In de startnotitie is op voldoende wijze inzicht gegeven in de besluiten waarvoor het MER wordt opgesteld en de overheidsinstantie(s) die deze besluiten zullen nemen. Ook is reeds duidelijk gemaakt volgens welke procedure en welk tijdpad dit geschiedt en welke adviesorganen en instanties daarbij formeel en informeel zijn betrokken.

In het MER kan worden volstaan met te verwijzen naar de betreffende passages in de startnotitie.

2.3 Visie

In de startnotitie is voldoende aandacht besteed aan het ontwikkelen van een visie op de dijkverbetering, in de lijn van de *Handreikingen* van de TAW. De knelpunten zijn geïdentificeerd als eerste stap om het aantal mogelijke oplossingen in te perken. In de visie wordt, op basis van een inventarisatie van de LNC-waarden en het relevante beleid, een goede beschrijving gegeven van de huidige en de gewenste ruimtelijke kwaliteit. Op basis van de visie zijn in de startnotitie goede oplossingsvarianten voorgesteld.

Bij de definitieve uitwerking en het maken van keuzen per dijkvak, met name in die gevallen waar keuzen tussen Landschappelijke-, Ecologische- en Cultuurhistorische waarden gemaakt moeten worden, is het van belang deze keuze steeds te expliciteren.

3 VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

Artikel 7.10, lid 1, onder b van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de voorgenomen activiteit en van de wijze waarop zij zal worden uitgevoerd, alsmede van de alternatieven daarvoor, die redelijkerwijs in beschouwing dienen te worden genomen."*

Artikel 7.10, lid 3 van de Wm:

"Tot de ingevolge het eerste lid, onder b, te beschrijven alternatieven behoort in ieder geval het alternatief waarbij de nadelige gevolgen voor het milieu worden voorkomen, dan wel, voorzover dat niet mogelijk is, deze met gebruikmaking van de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu, zoveel mogelijk worden beperkt."

3.1 Algemeen

In paragraaf 4 van de startnotitie worden de oplossingsrichtingen en de ontwerpuitgangspunten voor de dijkverbetering geformuleerd. In paragraaf 5 is voor het dijkverbeteringsplan aangegeven welke principe-oplossingen er bestaan en is per deelsectie een inperking gemaakt van de reële oplossingen in overeenstemming met de oplossingsrichting en ontwerpuitgangspunten. De aldus aangegeven relevante oplossingen moeten in het MER per deelsectie nader worden uitgewerkt in de vorm van varianten.

Wij zijn het eens met de in de startnotitie genoemde oplossingsrichtingen.

3.2 Varianten

De varianten moeten gebaseerd zijn op reële ontwerpprofielen. De hoogte, de vorm (hellingen en bermen) en het ruimtebeslag moeten op schaal in de huidige situatie ingetekend worden weergegeven.

Bijzondere constructies moeten in het MER zodanig nauwkeurig zijn uitgewerkt en onderbouwd (constructietype, sterkte, diepte, materiaalkeuze, uitvoeringsmethode, risico's voor de belendingen en voor kwelstromen), dat het verschil met de huidige situatie duidelijk is. Per deelsectie dient in het MER op basis van verdere analyse te worden uitgewerkt welke oplossingen voor de dijkverbetering het meest relevant zijn en naar welke oplossing de voorkeur uitgaat.

De varianten moeten vervolgens worden gecombineerd op een zodanige wijze dat steeds een samenhangend geheel ontstaat.

Bij de uitwerking van de varianten in de projectnota/MER is verder van belang dat als randvoorwaarden voor een natuurtechnisch beheer worden ingebracht: een zo licht mogelijke toplaag tenminste bovenin het binnentalud (tot minimaal 8% lutum) en geen bemesting bij de inzaai van kruidenrijke grasmengsels.

Bij de in de startnotitie reeds geselecteerde uitvoeringsvarianten hebben wij de volgende opmerkingen.

Dijkring Alem (dp 0-45)

Bij het onderzoek naar het te kiezen veiligheidsniveau voor de dijkkring Alem, moet, mede gelet op de geringe omvang van de dijkkring, expliciet aandacht besteed worden aan de verwachte inundatiesnelheid in relatie tot de vluchtmogelijkheden.

Traject Rossum-Kerkdriel (hm 0-67)

Bij het vergelijken van de verschillende tracés: de bestaande dijk of de Van Heemstraweg is het van belang af te wegen wat de betekenis is van het wegvallen van de functie van de bestaande dijk als waterkering en of hiermee ook de daarmee gekoppelde juridische bescherming vervalt van de hoge cultuurhistorische, landschappelijke en ecologische waarden van dit dijktraject bij Rossum. Welke mogelijkheden zijn er, indien gekozen gaat worden voor het Van Heemstraweg-tracé, om de huidige waarden van de bestaande waterkering te beschermen?

In aansluiting op de startnotitie vinden wij een oplossing van de rivierkundige compensatie ook een bijzonder aandachtspunt voor dit traject.

Bij Rossum is voor het eerste stukje Maasdijk met instabiele binnentaluds (muren) naast voorgestelde oplossingen (zie startnotitie pagina 54) wellicht ook kortsluiting van het tracé vanaf de knik naar de Kloosterdijk een mogelijkheid.

Deze mogelijkheid dient in het MER nader onderzocht en eventueel uitgewerkt te worden.

Traject rijksweg A2-Bergse Maasdijk (hm 107-198)

De oplossingrichting die de voorkeur heeft bij de zeer waardevolle binnen- en buitendijkse moerasvegetaties en waterplassen (tussen hm 116 en 122) ter hoogte van het Roomgat is nog niet voldoende onderbouwd. De aanleg van het geforceerde kwelscherm, de filterconstructie, is een experiment. In het MER zou, met behulp van voorbeelden elders, de werking ervan moeten worden aangetoond.

Ter plaatse van de woningen bij de Molendijk ware ook een buitendijkse verbetering in de beschouwingen te betrekken.

3.3 Alternatieven

3.3.1 Algemeen

De verschillende varianten voor de dijkgedeelten moeten worden gecombineerd tot samenhangende dijkverbeteringsalternatieven waarin zonodig mitigerende en compenserende maatregelen zijn opgenomen alsmede richtlijnen voor aanleg, gebruik, beheer en onderhoud. In het MER moet naast het voorkeursalternatief het meest milieuvriendelijk alternatief worden geformuleerd. Het nulalternatief voor het gehele dijkvak is geen reële optie. Daarom kan worden volstaan met het beschrijven van de huidige situatie en autonome ontwikkeling als referentie voor de dijkverbeteringsalternatieven.

3.3.2 Meest milieuvriendelijk alternatief

Wij sluiten ons aan bij de in de startnotitie aangekondigde werkwijze om het meest milieuvriendelijke alternatief (MMA) te vinden. Bij deze aanpak wordt, na het benoemen van de met prioriteit te beschermen of te ontwikkelen LEC-waarden, gezocht naar een alternatief dat deze waarden zoveel mogelijk ontziet/ontwikkelt (maar daarbij wel voldoet aan de te stellen veiligheidseisen). Aandachtspunt bij het MMA is: de keuzen tussen de L-, E-, en C- waarden nader onderbouwen.

3.3.3 Compensatie

Met de inwerkingtreding van de wijzigingen in de Wet milieubeheer per 1 april 1994 kan compensatie onderdeel uitmaken van de in het MER te behandelen alternatieven. De praktijk van de Deltawet grote rivieren laat zien dat dit ook gemeengoed is geworden. Onder compensatie wordt verstaan: het creëren van waarden elders die vergelijkbaar zijn met de waarden die verloren zullen gaan als gevolg van uitvoering van de voorgenomen activiteit. De mogelijkheden voor compensatie van verloren gegane LEC-waarden dienen te worden beschreven. Wij onderschrijven hetgeen hierover in de startnotitie is vermeld.

4 BESTAANDE MILIEUTOESTAND EN MILIEUGEVOLGEN

Artikel 7.10, lid 1, onder d van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de bestaande toestand van het milieu, voorzover de voorgenomen activiteit of de beschreven alternatieven daarvoor gevolgen kunnen hebben, alsmede van de te verwachten ontwikkeling van dat milieu, indien de activiteit noch de alternatieven worden ondernomen."*

Artikel 7.10, lid 1, onder e van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de gevolgen voor het milieu, die de voorgenomen activiteit, onderscheidenlijk de alternatieven kunnen hebben, alsmede een motivering van de wijze waarop deze gevolgen zijn bepaald en beschreven."*

4.1 Algemeen

Wij concluderen dat de bestaande milieutoestand in de startnotitie voldoende is beschreven. In het MER is wel het nuttig om de criteria voor de waardebeoordeling nog nader te onderbouwen.

Bij de beschrijving van de **gevolgen voor het milieu** dienen de volgende algemene richtlijnen in acht te worden genomen:

- aangegeven moet worden of de effecten tijdelijk of permanent zijn;
- aangezien in het onderhavige project naast negatieve ook positieve milieugevolgen kunnen optreden, dienen beide in de effectenbeschrijving te worden opgenomen;
- naast een eventuele kwantitatieve waardering van te verwachten milieu gevolgen, moeten deze ook in ieder geval kwalitatief beschreven worden;
- de manier waarop de milieugevolgen zijn bepaald en omschreven, dient inzichtelijk en controleerbaar te zijn door het opnemen van basisgegevens in een bijlage of door expliciete verwijzing naar geraadpleegd achtergrondmateriaal.

In de startnotitie is reeds opgesomd welke milieu-effecten in het MER beschreven gaan worden. De startnotitie zal dus mede gebruikt gaan worden bij de beoordeling van het MER. In dit hoofdstuk gaat het om aanvullingen van hetgeen reeds in de startnotitie staat vermeld en om specifieke aandachtspunten.

4.2 Natuur

4.2.1 Grond- en oppervlaktewater

Gevolgen voor het milieu

De beschrijving kan zich concentreren op de effecten nabij bebouwing en in de nabijheid van binnendijkse dijksloten, kleiputten, moerasjes of waterpartijen.

Vooraf de effecten op het kwelgebied voor het binnendijks gelegen moerasje ter hoogte van de buitendijks gelegen Roompot verdient de aandacht.

4.2.2 Flora, vegetatie, fauna en ecologische relaties

Gevolgen voor het milieu

De effecten van de verschillende alternatieven op bovenvermelde elementen en relaties dienen te worden beschreven. Aandachtspunten bij deze beschrijving zijn wielen, dijksloten, vochtige laagten (rabatten), meidoornhagen en bosjes. Aandacht wordt verder gevraagd voor de mycologische belangen en het leefgebied van vleermuizen. Verder ware bij de nadere uitwerking een onderzoek in te stellen naar de aanwezigheid van waardevolle vegetaties op en langs de kloosterdijk.

4.3 Cultuurhistorisch erfgoed

Bestaande toestand en autonome ontwikkeling

Bij het beschrijven van het cultuurhistorische erfgoed dient verband te worden gelegd met de nederzettingsgeschiedenis van het gebied en de historische ontwikkeling van de dijk.

In het MER moeten de voorkomende cultuurhistorische elementen en structuren beschreven en gewaardeerd worden aansluitend op de in de startnotitie (paragraaf 3.5) gepresenteerde informatie. Explicitering van de gehanteerde criteria bij de waardebeoordeling is van belang om onderscheid te kunnen maken tussen cultuurhistorische elementen en bestaande bebouwing.

De archeologische waarde van het gebied is in beeld gebracht door een archeologische inventarisatie. In overleg met de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek en afhankelijk van de te maken aanpassingen moet op waardevolle plaatsen aanvullend onderzoek plaatsvinden.

Gevolgen voor het milieu

Vooraf voor het dijktraject Rossum-Kerkdriel (hm 0-67) dient te worden aangegeven welke patronen of elementen verloren gaan of worden aangetast, welke waarde daaraan is toegekend en wat ervoor in de plaats komt. Tevens moet worden aangegeven op welke wijze cultuur-historisch waardevolle elementen kunnen worden ingepast in de nieuwe situatie.

4.4 Landschap en stedenbouw

Gevolgen voor het milieu

Bij de beschrijving van de milieugevolgen dient per alternatief te worden aangegeven in hoeverre de aangewezen visueel-ruimtelijke waarden gehandhaafd dan wel gewijzigd worden, zowel per sectie als voor het gehele dijktraject.

Bijzondere aandacht bij de beschrijving van de milieugevolgen is gewenst voor effecten op:

- bij de Pietersdijk en binnen de bebouwde kommen is sprake van sterke afwisseling tussen binnen- en buitendijkse aanpassingen. Aandacht is nodig voor het totaalbeeld van de ingrepen in relatie tot de waarde van de aan de dijk liggende bebouwing in kommen;
- visueel-landschappelijke waarden door het verdwijnen dan wel minder herkenbaar worden van identiteitsbepalende landschapselementen, met name de kenmerkende en ook ecologische waardevolle meidoornhagen en de beleving vanaf de Van Heemstraweg van het dorp Rossum als typisch rivierdorpje aan de dijk;
- de landschappelijke waarden van het gebied tussen de Van Heemstraweg en de Maasdijk en de Van Heemstraweg en de Maas.

5 VERGELIJKING VAN ALTERNATIEVEN

Artikel 7.10, lid 1, onder f van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een vergelijking van de ingevolge onderdeel d beschreven te verwachten ontwikkeling van het milieu met de beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit, alsmede met de beschreven gevolgen voor het milieu van elk der in beschouwing genomen alternatieven."*

De milieu-effecten van de varianten en de daarop gebaseerde dijkverbeteringsalternatieven moeten onderling en met de referentiesituatie worden vergeleken. Deze vergelijking moet zoveel mogelijk kwantitatief in beeld worden gebracht.

Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de mate waarin de positieve en negatieve effecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven verschillen.

Bij de vergelijking van de alternatieven kunnen de financiële aspecten worden betrokken om de realiteitswaarde van de alternatieven beter te kunnen beoordelen. Dit is in het kader van de milieu-effectrapportage echter niet verplicht, maar het maakt de besluitvorming meer en beter inzichtelijk.

6 LEEMTEN IN KENNIS

Artikel 7.10, lid 1, onder g van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een overzicht van de leemten in de onder d en e bedoelde beschrijvingen [d.w.z. van de bestaande milieutoestand en autonome ontwikkeling daarvan, resp. van de milieu-effecten] ten gevolge van het ontbreken van de benodigde gegevens."*

De leemten in kennis en informatie, die van belang zijn voor een goede oordeelsvorming, moeten worden genoemd. Het doel van deze beschrijving is om een indicatie te krijgen van de volledigheid van de informatie voor de besluitvorming.

Beschreven moet worden:

- de onzekerheden die zijn blijven bestaan en de reden hiervoor;
- in hoeverre dit de kwaliteit van de besluitvorming beïnvloedt.

Bijzondere aandacht verdient de beïnvloeding van de kwelstroming door het plaatsen van een filterconstructie onder aan de binnenteeën van de dijk.

7 EVALUATIEPROGRAMMA

Artikel 7.39 van de Wm:

"Het bevoegd gezag dat een besluit heeft genomen, bij de voorbereiding waarvan een milieu-effectrapport is gemaakt, onderzoekt de gevolgen van de betrokken activiteit voor het milieu, wanneer zij wordt ondernomen of nadat zij is ondernomen."

Het bevoegd gezag moet bij de besluitvorming een evaluatieprogramma opstellen om de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en zo nodig aanvullende mitigerende maatregelen te treffen.

Het verdient aanbeveling dat de initiatiefnemer in het MER reeds een aanzet tot een dergelijk evaluatieprogramma geeft (bijvoorbeeld in de vorm van een monitoringprogramma), omdat er een sterke koppeling bestaat tussen de gebruikte voorspellingsmethoden, de geconstateerde leemten in kennis en het op te stellen evaluatieprogramma. Een mogelijkheid is om dit programma op te nemen in het volgens de Wet op de waterkering voorgeschreven "dijkregister".

Een punt van aandacht bij het evaluatieprogramma is het bewaken van de LEC waarden op het bestaande tracé in het geval er gekozen gaat worden voor het Van Heemstrawegtracé.

8 VORM EN PRESENTATIE

Bijzondere aandacht verdient de presentatie van de vergelijkende beoordeling van de alternatieven. De onderlinge vergelijking dient bij voorkeur te worden gepresenteerd met behulp van tabellen, figuren en kaarten en dergelijke.

Voor de overige presentatie bevelen wij het volgende aan:

- het MER beknopt en goed leesbaar te houden;
- achtergrondgegevens (die conclusies, voorspellingen en keuzen onderbouwen) niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst bij het MER op te nemen;
- kaartmateriaal te voorzien van een leesbare ondergrond met de gebruikte topografische namen en een duidelijke legenda met kaartschaal.

9 SAMENVATTING VAN HET MER

Artikel 7.10, lid 1, onder h van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een samenvatting die aan een algemeen publiek voldoende inzicht geeft voor de beoordeling van het milieu-effectrapport en van de daarin beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit en van de beschreven alternatieven."*

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers en verdient daarom bijzondere aandacht. Het moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- de hoofdpunten voor de besluitvorming, inclusief de belangrijkste waarden van het milieu in het studiegebied;
- de voorgenomen activiteit en de alternatieven;
- de belangrijkste effecten voor het milieu bij het uitvoeren van de voorgenomen activiteit;
- het resultaat van de vergelijking van de alternatieven (zo mogelijk in tabelvorm).

figuur 1 Ligging van de Maasdijsen

BEKENDMAKING

Terinzagelegging en openbare bijeenkomst/Wet Milieubeheer/Wet op de waterkering Dijkverbeteringsproject Maasdijken Bommelerwaard, trajecten Rossum-Well, dijkkring Alem + Kloosterdijk

Aanleiding

De dijkstool van het polderdistrict Groot Maas en Waal in Druten heeft op 11 juli 1996, mede namens Rijkswaterstaat Directie Oost-Nederland de startnotitie milieu-effectrapportage voor de verbetering van de Maasdijken Bommelerwaard ingediend. Het gaat hierbij om de dijkvakken Fort Sint Andries - Kloosterdijk (dp 58-69), dijkkring Alem (dp 0-45), Rossum - Kerkdriel (hm 0-67), Kerkdriel - Rijksweg A2 (hm 67-107), Rijksweg A2 - Bergse Maasdijk (hm 107-198), gelegen in de gemeenten Heerewaarden, Rossum, Maasdriel, Hedel en Ammerzoden.

Te volgen procedure

De startnotitie is een eerste stap naar het milieu-effectrapport (MER) en het uiteindelijke dijkverbeteringsplan. In de startnotitie geeft het polderdistrict in hoofdlijnen informatie over de manier waarop de voorgenomen verbetering van het dijkvak wordt aangepakt. Aan de hand van de reacties op de startnotitie, de adviezen van wettelijke adviseurs en de Commissie voor de milieu-effectrapportage stellen wij de richtlijnen voor het te maken milieu-effectrapport op. Deze MER zal over enige tijd samen met de projectnota en het ontwerp-dijkverbeteringsplan ook ter inzage worden gelegd.

Terinzagelegging

Van 15 augustus tot en met 11 september 1996 ligt een exemplaar van de startnotitie ter inzage in:

- het districtshuis van het polderdistrict Groot Maas en Waal, Kerkeland 9 in Druten, op werkdagen van 8.30 tot 12.00 uur en van 13.00 tot 17.00 uur;
- het gemeentehuis van Heerewaarden, Hogestraat 26 in Heerewaarden, op werkdagen van 8.30 tot 12.00 uur;
- het gemeentehuis van Rossum, Slotslaan 6 in Rossum, op werkdagen van 9.00 tot 12.00 uur;
- het gemeentehuis van Maasdriel, Kerkstraat 45 in Kerkdriel, op werkdagen van 9.00 tot 12.00 uur;
- het gemeentehuis van Hedel, Voorstraat 11a in Hedel, op werkdagen van 9.00 tot 12.00 uur;
- het gemeentehuis van Ammerzoden, Kasteellaan 1 in Ammerzoden, op werkdagen van 9.00 tot 12.00 uur;

- het kantoor van Rijkswaterstaat Directie Oost-Nederland, Rijkskantorengedouw, Gildemeestersplein 1 in Arnhem, op werkdagen van 9.00 tot 12.00 uur en van 14.00 tot 16.00 uur;
- de Bibliotheek van het Huis der Provincie, Markt 11 in Arnhem, op werkdagen van 8.30 tot 16.30 uur.

Belanghebbenden die niet in staat zijn tijdens kantooruren de ter inzage gelegde stukken in te zien, kunnen contact opnemen met het Projectbureau dijkverbetering van de provincie Gelderland (zie onderstaand telefoonnummer).

Schriftelijke reacties

Tijdens de periode van terinzagelegging kan eenieder bij ons college schriftelijk zienswijzen indienen, die een bijdrage kunnen leveren aan de op te stellen richtlijnen voor het milieu-effectrapport. Deze dient u te zenden aan Gedeputeerde Staten van Gelderland, Postbus 9090, 6800 GX Arnhem, onder vermelding van nr. MW96.35674. U kunt daarbij verzoeken uw persoonlijke gegevens niet bekend te maken.

Openbare zitting

Behalve schriftelijk kunt u ook mondeling reageren. Hiervoor wordt op maandag 2 september om 19.30 een zitting gehouden in Dorpshuis De Boxhof, Voorstraat 71 in Velddriel. Aan het begin van de avond wordt een korte toelichting gegeven op de startnotitie.

Nadere informatie

Voor nadere informatie over de startnotitie of de procedure kunt u zich wenden tot:

- het polderdistrict Groot Maas en Waal, de heer W.V. van der Kruyk, tel. (0487) 51 61 44;
- Rijkswaterstaat Directie Oost-Nederland, de heer J.H. Spapens, tel. (026) 368 86 13;
- de provincie Gelderland, Projectbureau dijkverbetering, de heer D. Brachten, tel. (026) 359 97 86.

Arnhem, 12 juli 1996 -
nr. MW96.35674

Gedeputeerde Staten van Gelderland
dr. J.C. Terlouw - voorzitter
drs. C.P.A.G. Crasborn - griffier

provincie

GELDERLAND

BIJLAGE 3

Samenvatting en beantwoording van de schriftelijk en mondeling ingebrachte opmerkingen.

Tijdens de openbare zitting over de startnotitie op 2 september 1996 te Velddriel zijn een aantal vragen gesteld en opmerkingen gemaakt. De reacties welke relevant zijn voor de inhoud van het MER zijn meegenomen in de richtlijnen.

Andere vragen worden verondersteld voldoende te zijn beantwoord tijdens de openbare zitting (zie bijgaand verslag).

Er zijn in totaal 8 schriftelijke reacties bij ons ingediend.

Schriftelijke zienswijze

- 1 Vleermuizenwerkgroep Nederland, Emmalaan 41 te Utrecht.

Samenvatting

Betrokken werkgroep vestigt de aandacht op de betekenis van het werkgebied als leefgebied van vleermuizen en verzoekt daaraan bij de MER aandacht te besteden.

In principe kan gebruik worden gemaakt van de gegevens in het archief van de vleermuizenwerkgroep.

Antwoord

Het leefgebied van de vleermuizen verdient inderdaad bijzondere aandacht bij de verdere werkzaamheden (MER). Deze zullen verder in de beschouwingen worden betrokken.

Deze opmerkingen hebben doorwerking verkregen in de richtlijnen onder paragraaf 4.2.

- 2 Nederlandse Mycologische Vereniging Commissie Paddestoelen en Natuurbeheer, dr. N.J. Dam, Abersland 10 - 26 te Wijchen.

Samenvatting

Het Rivierengebied kent een aantal mycologisch waardevolle gebieden. Van de uiterwaarden en de dijklichamen is relatief weinig bekend, zo ook van het voorliggende dijklichaam.

Het is bekend dat grazige rivier- en kanaaldijken mycologische juweeltjes kunnen zijn. Het zou jammer zijn, aldus de vereniging, dat dergelijke terreindelen onontdekt vernietigd worden.

Voor zover er mycologische gegevens van het betrokken gebied bekend zijn bevinden deze zich in het gegevensbestand van de vereniging. De vereniging pleit er voor, naast de landschappelijke en ecologische, ook de mycologische belangen mee te nemen in de plannen tot dijkverbetering.

Antwoord

Bij de verdere voorbereiding van het Dijkverbeteringsplan en de MER kunnen de aangereikte gegevens en opmerkingen van belang zijn. Deze zullen in de beschouwingen worden betrokken. Deze opmerkingen hebben doorwerking verkregen in de richtlijnen onder paragraaf 4.2.

- 3 H.A.A. Krabben, Voorstraat 44 te Ammerzoden.

Samenvatting

De startnotitie vermeldt dat er ter plaatse van de woningen bij de Molendijk een binnendijkse verbetering wordt onderzocht.

In verband met zijn belangen (erf, bereikbaarheid bedrijf, verlies grond e.d.) verzoekt betrokkene een buitendijks alternatief op te nemen.

Bij verlies van de huidige afrastering gaat betrokkene er wel van uit dat in de nieuwe situatie er een deugdelijke afrastering terug komt.

Antwoord

Vorenstaande opmerking geeft aanleiding tot het opnemen van een buitendijkse variant, hetgeen uit paragraaf 3.2 moge blijken.

Betrokkene mag er verder zonder meer van uit gaan dat bij verlies van de huidige afrastering er een nieuwe en deugdelijke afrastering wordt aangelegd.

4 Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Kerkstraat 1 te Amersfoort.

Samenvatting

Naar de mening van de betrokkene zijn er vier (ook in de startnotitie genoemde) vindplaatsen gedocumenteerd die nadere aandacht verdienen.

Vindplaats 1, Rossum - Kloosterdijk (dp 66)

Op deze plaats liggen de restanten van een middeleeuws klooster en mogelijk restanten van een romeins castellum onder de dijk verborgen. Deze locatie is van zeer hoge archeologische waarde.

Vindplaats 2, Alem - 't Zand (dp 10)

Ter plaatse bevindt zich, buitendijks, naar alle waarschijnlijkheid een nederzetting uit de IJzertijd, gelegen op een stroomrug op een diepte van 130 tot 200 cm beneden het huidige maaiveld. Ook binnendijks zijn geringe aanwijzingen voor een locatie uit de IJzertijd en Romeinse tijd.

Vindplaats 3, Hoenzadriel (hm 78) en Vindplaats 4, Hoenzadriel (hm 97)

Onderzoek heeft uitgewezen dat er bij deze vindplaatsen uit respectievelijk de Middeleeuwen en Romeinse Tijd/Middeleeuwen tot 10 meter uit de huidige dijkvoet weinig archeologische indicatoren zijn aangetroffen.

Los van het vorenstaande is ook de dijk zelf van archeologische waarde. Op plaatsen waar de dijk wordt afgegraven, kunnen wellicht waarnemingen gedaan worden om de opbouw van het dijklichaam nader te documenteren.

Bij hoofdstuk 4.3 op pagina 39, "onvervangbare waarden" worden de archeologische vindplaatsen niet genoemd. Naar de mening van betrokkene is de term "onvervangbare waarden" zeker van toepassing bij archeologische waarde waarden.

Alles bijeen verzoekt betrokkene bij het vaststellen van de richtlijnen voor het MER rekening te houden met de wenselijkheid van een aanvullend archeologisch onderzoek bij vindplaats 1, en tevens een waarderend onderzoek bij de vindplaatsen 2,3 en 4 indien de voorgenomen ingrepen daar aanleiding toe geven.

Bij het opstellen van het MER en het nemen van besluiten ware rekening te houden met de conclusies en aanbevelingen van het onder 1 voorgestelde onderzoek.

Antwoord

In paragraaf 4.3. is rekening gehouden met de strekking van vorenstaande zienswijze.

In het MER dient er van te worden uitgegaan dat de archeologische waarde als "onvervangbare waarden" wordt aangemerkt.

- 5 Staatssecretaris van Defensie, voor deze: De Eerstaangewezen Ingenieur Directeur, Directie Gelderland, Kalverstraat 4 te Apeldoorn.

Samenvatting

Betrokkene vestigt de aandacht op de aanwezigheid van een ondergrondse buisleiding van de Defensie Pijpleidingen Organisatie (DPO) en wel in het dijkvak Rijksweg A2 - Bergse Maasdijk (hmd 107 - 198).

De ligging van deze leiding is op een topografische kaart aangegeven.

Naar de mening van betrokkene is in de startnotitie te weinig aandacht besteed aan genoemde leiding. Gepleit wordt voor een ongestoorde werking van deze leiding.

Gebruiksbepalingen die in acht moeten worden genomen krijgen een plaats in het bestemmingsplan. Deze gebruiksbepalingen worden door betrokkene opgesomd. Afwijken van deze bepalingen kan alleen in overleg met de leidingbeheerder.

Voorts wijst betrokkene erop dat de oude veerstoep te Hedel door Defensie nog steeds wordt gebruikt. Dit gebruik behelst het houden van brugslagoefeningen. Hiervoor is het noodzakelijk dat de veerstoep via Hedel te allen tijde bereikbaar blijft voor het zware verkeer van Defensie.

Betrokkene verzoekt met genoemde defensiebelangen rekening te houden bij de verdere uitwerking van het dijkverbeteringsplan.

Antwoord

Deze opmerkingen worden in dit stadium van de startnotitie voor kennisgeving aanvaard. In het kader van de opstelling van varianten, alternatieven en richtlijnen spelen de opmerkingen zoals hierboven genoemd nog geen grote rol.

Bij de verdere voorbereiding van het dijkverbeteringsplan en de MER zijn de aangereikte gegevens en opmerkingen wel van belang. Deze zullen dan ook verder in de beschouwingen worden betrokken.

- 6 G.B. Smit, GroenLinks Rossum/Hurwenen, Maasdijk 11 te Rossum.

Samenvatting

- 1 Betrokkene is van mening dat de haast die achter dit project wordt gezet niet in een goede verhouding staat tot de noodzaak van de verbetering. Verwijzing naar het wettelijk kader als rechtvaardiging maakt op betrokkene geen indruk. Als bewoner van de Maasdijk is hij van mening dat het met de veiligheid van de dijk ter plaatse wel meevalt en dat voor een langzamer tempo gekozen kan worden, hetgeen ook de kwaliteit ten goede zal komen.

- 2 Beoordeling van het hoge water in 1995 toont aan dat de risico's van overstroming minder ernstig zijn dan in de startnotitie wordt voorgesteld.
Er dient beter in ogenschouw te worden genomen dat de Maas geen stroming heeft ter plaatse. Ook voor de ring Alem wordt een te pessimistisch beeld geschapen.
Met goed onderhoud is veel te bereiken, hetgeen ook het behoud van de L.N.C.- waarden zal bevorderen. Het zoeken naar nieuwe beheersvormen zou ook een verbetering kunnen betekenen. Verbetering van Waaldijken als voorbeeld noemt hij een weinig aantrekkelijk toekomstperspectief.

- 3 De waardevolle vegetaties op en langs de Kloosterdijk worden niet genoemd in de startnotitie. Deze waarden moeten wel beschermd worden, vooral ook omdat bij de vorige dijkverbetering al veel verloren is gegaan.
De mogelijkheden om opgravingen bij het Castellum te doen moeten naar de mening van betrokkene grondig onderzocht worden.

- 4 Betrokkene is van mening dat bij de inzaai op de dijkvakken geen bemesting moet plaatsvinden. Veel planten die gebiedseigen zijn doen het beter op wat armere gronden.
- 5 Betrokkene vraagt om het gebied tussen de Van Heemstraweg en Maasdijk op kaartje 4-1 ook op te nemen als "landschappelijke waarde - 1e prioriteit". In dit gebied liggen nog restanten van een strang. Hetzelfde geldt voor het gebied tussen de Van Heemstraweg en de Maas.
- 6 Betrokkene wijst naar aanleiding van de gestelde natuurwaarden op allerlei activiteiten (grond- puinstort in poelen en mooie dieptes en gaten langs de Van Heemstraweg en aan de Alemse ringdijk) waar niet tegen op wordt getreden. Aan handhaving wordt niet of nauwelijks aan gedaan. Gevraagd wordt een handhavingskader aan te geven, zulks om een en ander in goede banen te leiden.
- 7 Betrokkene mist concrete cijfers als gemeld wordt dat bij de Van Heemstraweg als waterkering het waterbergend vermogen gecompenseerd moet worden. De omvang van de kleiopslag bij de plaatselijke steenfabriek dient hierbij betrokken te worden.
- 8 Betrokkene vraagt om meer aandacht te besteden aan de voordelen van de waterkering op de Van Heemstraweg. Als voordelen worden genoemd de verrijking van de natuur, beperking van de bebouwing etc.
Verder merkt betrokkene op dat de Van Heemstraweg aan renovatie toe is, zodat mogelijk een combinatie van werkzaamheden en constructies mogelijk is. Ook wijst betrokkene op de toenemende drukte op de Van Heemstraweg en vraagt om geluidwerende middelen, mogelijk in combinatie met de dijkverbetering.
Een minirotonde ter hoogte van de steenfabriek nabij Rossum zou een afremming/afneming van het doorgaande verkeer kunnen betekenen.
Kortom in de startnotitie is onvoldoende onderzocht om de Van Heemstraweg als waterkering te gebruiken.
- 9 Ten slotte vraagt betrokkene om een grondige evaluatie van de voorbereiding, inspraak, uitvoering en uiteindelijke resultaten van de verbetering van de Waaldijken. Deze resultaten zouden een grondslag kunnen vormen voor de verbetering van de Maasdijken. Betrokkene eindigt met een oproep extra zorg te besteden aan het gebied richting Bergse Maas en dit gebied een hogere inschaling te geven op kaartje 4.2.

Antwoord

Ad 1 en 2

Naar aanleiding van de hoogwaterperiode in 1993 en 1995 zijn de rivierdijkversterkingen in een versnelde uitvoering terecht gekomen. In verband daarmee is de Deltawet grote rivieren (eerste tranche) tot stand gebracht.

Overeenkomstig deze wet zijn de meest urgente projecten versneld in uitvoering genomen. Eind van dit jaar loopt de uitvoering van deze projecten op het eind.

Voor de tweede tranche dijkversterkingswerken is op 15 januari 1996 de Wet op de Waterkeringen van kracht geworden. Deze wet beoogt de uitvoering van projecten welke uiterlijk in het jaar 2000 een voldoende veiligheidsniveau dienen te bezitten.

In de bij deze wet behorende bijlage II zijn alle veiligheidsnormen per dijkkringgebied opgenomen. Het onderhavige dijktraject valt onder de werkingssfeer van deze wet. De in deze startnotitie aangehouden veiligheidsnormen zijn met deze wet in overeenstemming. Aan het, overigens onvoldoende onderbouwde, verzoek van betrokkene om een lagere prioriteit aan te houden, kan op grond van de Wet op de Waterkering niet worden tegemoet gekomen. Overigens is daarvoor ook geen enkele aanleiding, omdat de versnelde uitvoering niet ten koste zal gaan van de zogenaamde L.N.C.-waarden.

De startnotitie en straks de Projectnota MER vormen daartoe een voldoende basis. Het inmiddels ingewonnen advies van de Commissie MER bevestigt het voorgestelde.

Vorenstaande vormt dus geen reden tot het opnemen van extra aanvullende richtlijnen.

Ad 3

In de doorwerking van de startnotitie naar de richtlijnen is in paragraaf 4.2 aandacht besteed aan dit verzoek.

Ad 4

Ten behoeve van de aanleg en beheer van rivierdijken (terugkeer van soortenrijk grasland door gerichte maatregelen) is door de Vakgroep Terrestrische Oecologie en Natuurbeheer van de Landbouwwuniversiteit Wageningen een studie verricht in opdracht van het polderdistrict Groot Maas en Waal en de provincie Gelderland. Betrokkene is een exemplaar van de resultaten van deze studie toegezonden.

Aanleg en beheer zal op deze studie worden afgestemd.

Verder heeft deze zienswijze ook zijn doorwerking gekregen in paragraaf 3.2.

Ad 5

Verwezen kan worden naar paragraaf 4.4 van de richtlijnen, waarbij aandacht wordt gevraagd voor dit aspect.

Ad 6

Deze opmerking heeft geen directe relatie met het dijkverbeteringsplan, zodat er geen aanleiding is de startnotitie aan te passen, c.q. een en ander in de richtlijnen op te nemen.

De gemeentebesturen zijn in deze bevoegd gezag.

Ad 7

Bij de verdere uitwerking zullen deze aspecten zeker aan de orde komen. De beoordeling van de compensatieplannen geschiedt door Rijkswaterstaat op basis van de Rivierenwet. Voor de startnotitie zijn deze berekeningen nog te prematuur omdat nog niet bekend is welk alternatief de voorkeur krijgt.

Ad 8

Bij de verdere uitwerking in het MER komen dit soort voors en tegens zeker aan de orde. In dit stadium gaat het om principeoplossingen welke kansrijk worden geacht.

In de startnotitie is gesteld dat het verhogen van de Van Heemstraweg zelf niet als een kansrijke oplossing wordt gezien, met name vanwege de zeer hoge kosten van vervanging/aanpassingen van het wegdek over een zeer grote lengte. Op korte termijn bestaan er geen plannen bij de wegbeheerder om de Van Heemstraweg te reconstrueren, zodat van een, op zich logische koppeling, geen sprake kan zijn.

Opmerkingen die betrekking hebben op de toenemende drukte en geluidshinder, het aanleggen van een minirotonde e.d. zijn op zich niet relevant voor het dijkverbeteringsplan en dienen derhalve buiten beschouwing te blijven.

De meest kansrijke alternatieven zijn voldoende in beeld gebracht. Bij de verdere uitwerking in de MER zal nog een zorgvuldige en evenwichtige afweging plaatsvinden.

Vorenstaande geeft geen aanleiding tot een aanvulling van de MER.

Ad 9

De huidige planning laat een dergelijke (veel tijd vragende) evaluatie niet toe.

In het kader van verschillende MER's wordt en is wel een evaluatie gehouden. In de voorliggende richtlijnen is ook ten behoeve van het betrokken dijkverbeteringsplan bijvoorbeeld ook een evaluatie voorgesteld. In de richtlijnen is daarvoor een programma opgenomen in hoofdstuk 7.

Verder mag niet over het hoofd worden gezien dat de initiatiefnemers, zoals de polderdistricten en haar adviseurs aan de hand van ervaringen uit het verleden met dijkverbeteringsplannen, regelmatig door middel van evaluaties verbeteringen aanbrengen. In feite is dit een continu proces.

Tot slot wordt verwezen naar de brief van de initiatiefnemer, het polderdistrict Groot Maas en Waal, aan betrokkene d.d. 3 oktober 1996, nr. 9603104. De inhoud van deze brief wordt onderschreven.

7 Directoraat Generaal Rijkswaterstaat, Directie Limburg, Francois de Veyestraat 6 te Maastricht.

Samenvatting

De directie constateert dat een buitendijkse verlegging naar de Van Heemstraweg bij Rossum in strijd is met de beleidslijn "Ruimte voor de Rivier". Deze beleidslijn houdt in dat er regels zijn opgenomen om de ruimte in het winterbed van de rivier te handhaven en toekomstige verruimingen van het winterbed mogelijk te maken. Er dient met het volgende rekening te worden gehouden:

- waterkering valt onder de categorie "ja-mits" regel. Kan alleen toegestaan worden als L.N.C.-waarden dit echt noodzakelijk maken;
- duurzame rivierkundige compensatie is vereist;
- mitigatie van effecten op de reserveruimte van de rivier is van belang;
- voor rivierwaartse versterking en/of verzwaring is geen rivierenwetvergunning nodig, voor verlegging van de dijk wel;
- van verlegging is sprake als de binnenkruinlijn van het nieuwe theoretisch profiel rivierwaarts ligt van, of samenvalt met de oude buitenkruinlijn.

De directie geeft verder aan hoe de werkwijze van de compensatie en vergunningen dient te verlopen.

Ten slotte wijst de directie erop voorstander te zijn van natuurvriendelijke oevers.

Antwoord

Deze zienswijze kan voor kennisgeving worden aanvaard. Van de inhoud is goede nota genomen. Bij het aanvragen van een vergunning ten behoeve van noodzakelijke compensatieplannen ingevolge de Rivierenwet, zal door de initiatiefnemer met de inhoud van deze zienswijze zo veel als nodig rekening worden gehouden. Vorenstaande compensatieaspecten kunnen als een bijzonder aandachtspunt worden aangemerkt (zie paragraaf 3.2.).

Tot slot kan verwezen worden naar de brief van de initiatiefnemer, het polderdistrict Groot Maas en Waal aan betrokkene, d.d. 7 oktober 1996, nr. 9603121. De inhoud van deze brief wordt onderschreven. Met name het gestelde dat er ook andere dan L.N.C.-belangen in de beschouwingen moeten worden betrokken, kan onderschreven worden.

8 Mr.drs. R. J. Slump, Maasdijk 3 te Rossum.

Samenvatting

Mer betrekking tot de voorgenomen verbetering/verhoging van de Kloosterstraat doet betrokkene een aantal suggesties. Deze suggesties komen voort uit persoonlijke- en algemene verkeersbelangen.

Betrokkene spreekt zijn voorkeur uit de Kloosterdijk richting Maasdijk over de laatste 50 a 60 meter buitendijks uit te voeren in plaats van binnendijks. Voordeel is dat zijn tuin bij deze oplossing buiten schot blijft en de aansluiting met de Waaldijk logischer kan worden vormgegeven.

Betrokkene vraagt zich verder af waarom de gewenste verhoging van de Kloosterdijk niet bovenop de bestaande weg kan worden aangebracht in plaats van de voorgenomen zuidelijke verlegging/verhoging door middel van een zogenaamde tuimeldijk.

Landschappelijke verbetering, goedkoper, agrarische verbetering, voorkoming illegaal autoverkeer e.d. worden door betrokkene als voordelen genoemd van zijn suggesties.

Antwoord

De voorgestelde suggesties zullen nader onderzocht worden bij de verdere planvorming. Op dit moment geven deze suggesties en mee-denkopmerkingen geen aanleiding tot het opnemen van nieuwe alternatieven.

Deze suggesties kunnen ook in de Adviesgroep worden ingebracht door de vertegenwoordiger van de bewonersgroepering ter plaatse.

Mocht een en ander leiden tot een logische verbetering/wijziging, welke geen andere bezwaren oproept, dan behoort dit zeker tot de mogelijkheden.

OPENBARE ZITTING

Tijdens de openbare zitting over de startnotitie op 2 september 1996 zijn, zoals gezegd, enkele opmerkingen gemaakt.

De volgende aspecten zijn mondeling aan de orde gesteld:

- standpunt Rijkswaterstaat ten aanzien van de Van Heemstraweg als waterkering blijft onduidelijk;
- geïnformeerd wordt naar de breedte van de berm na dijkverbetering. Men vraagt zich af of drassigheid van de dijk kan worden opgelost door bermverbreding of dat vervanging van de dijk nodig is;
- de veiligheidsnorm in Gelderland en Brabant en de relatie daartussen wordt ook aan de orde gesteld;
- ook wordt het kostenaspect van de dijkverbetering naar voren gebracht, met name het deel dat aan de ingelanden zal worden doorberekend;
- tot slot wordt aangedrongen om de mening van de bevolking als voorstander van het Van Heemstrawegtracé wat duidelijker door te laten klinken in de startnotitie.

Genoemde reacties zijn tijdens de openbare zitting in voldoende mate belicht, zoals ook het verslag van de zitting blijkt.

Enkele reacties hebben aanleiding gegeven tot het opnemen van aandachtspunten in de richtlijnen.

Opmerkingen van de wettelijk adviseurs

Het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, directie Oost, heeft kenbaar gemaakt geen aanvullende opmerkingen te hebben bij de startnotitie voor de MER.

Van de Inspectie van de Volksgezondheid voor de hygiëne van het milieu in Gelderland is geen reactie ontvangen, zodat er van uit wordt gegaan dat er ook van die zijde geen aanvullende opmerkingen zijn te verwachten.

Verslag Openbare Zitting Startnotitie Dijkverbetering Maasdijken Bommelerwaard op 2 september 1996

Aanwezig namens:

provincie Gelderland	:	mevrouw M. Nijenhuis (afdeling Communicatie; voorzitter), heer D. Brachten (Projectbureau Dijkverbetering projectcoördinator), mevrouw I. Huis in 't Veld (juridisch medewerker)
Rijkswaterstaat	:	de heer H. Spapens
Polderdistrict Groot Maas en Waal	:	de heer H. Kok (secretaris), de heer W. van de Kruijk (projectleider)

Aantal aanwezige belangstellenden in de zaal: circa 30 personen.

De heer KOK geeft in zijn inleiding een overzicht van de stand van zaken bij de verbetering van de Waalbandijken en de Maasdijken in de Bommelerwaard vanaf de periode van het hoge water in 1993 en 1995. Zoals de Tweede Kamer heeft bepaald moeten deze dijken voor het einde van het jaar 2000 aan de huidige veiligheidsnormen voldoen. Het strakke tijdschema houdt voor alle belanghebbenden in dat zij adequaat moeten reageren indien zij opmerkingen hebben met betrekking tot de dijkverbetering. Men kan hiervoor in contact treden met zijn vertegenwoordiging in de Adviesgroep.

Bij deze startnotitie en de verdere planvorming treden het polderdistrict Groot Maas en Waal en Rijkswaterstaat, Directie Oost-Nedeland op als gezamenlijke initiatiefnemers.

De heer VAN DE KRUYK geeft een toelichting op de inhoud van de Startnotitie. De Startnotitie geeft een overzicht van de bestaande situatie bij de dijk; de tekortkomingen aan de dijk en een beschrijving van de alternatieven. In deze fase alle alternatieven meegenomen die kansrijk zijn bij de afweging in de projectnota MER. Via de Nieuwsbrief worden belanghebbenden op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen en de datum voor een voorlichtingsavond in januari 1997.

Toelichting op de procesgang en de procedures door de heer BRACHTEN: Belanghebbenden kunnen tot en met 11 september aanstaande hun zienswijzen kenbaar maken aan Gedeputeerde Staten van Gelderland. Na afloop van de inspraakperiode sturen Gedeputeerde Staten de Startnotitie aan de MER-Commissie. Deze Commissie stelt het advies t.b.v. de richtlijnen op. Mede aan de hand van dit advies stellen G.S. de richtlijnen op. Omstreeks de zomer 1997 gaat het ontwerp dijkverbeteringsplan en de Projectnota/MER de openbare procedure in. Onder andere worden hier in detail de gemaakte keuzen beschreven en de afwegingen weergegeven welke doorslaggevend zijn geweest voor het maken van deze keuzen.

In deze fase hebben belanghebbenden opnieuw mogelijkheid tot inspraak tijdens een openbare hoorzitting en kan er wederom zowel mondeling als schriftelijk gereageerd worden. Na goedkeuring van het plan door de provincie kan er beroep worden aangetekend bij de Raad van State. Wanneer deze uitspraak heeft gedaan, is het plan onherroepelijk.

Parallel aan de procedures rond het dijkverbeteringsplan lopen de procedures rond aanvraag en verlenen van vergunningen voor bouw/sloop/ontgronden en dergelijke en het nemen van besluiten b.v. t.b.v. bestemmingsplannen.

Weergave van de gestelde vragen en ingebrachte zienswijzen

De heer Rademakers uit Ammerzoden vraagt waarom Rijkswaterstaat nog geen uitsluitsel heeft gegeven over de Van Heemstrabaan als dijktracé.

De heer Kok: als gevolg van de recent vastgestelde beleidslijn 'Ruimte voor de rivier' staat het rijk in principe geen ontwikkelingen in de uiterwaarden toe. In het verleden werd dit wel toegestaan mits hiervoor compensatie werd geboden in het winterbed van de rivier. Op dit moment is Rijkswaterstaat nog niet overtuigd van de absolute noodzaak om de Van Heemstrabaan als dijktracé aan te merken omdat hiermee een deel van de Maas wordt afgenomen tussen de oude dijk en de Van Heemstrabaan. Het Polderdistrict werkt nu beide tracés uit.

De heer Roelink stelt de volgende vragen:

1. hoe breed is de berm na de dijkverbetering;
2. hanteert de provincie Brabant de zelfde normering voor de veiligheid van de dijk als het Polderdistrict, gezien het feit dat de Maasdijken aan de Brabantse kant eerder water zullen doorlaten op dit moment;
3. kan drassigheid van de dijk worden opgelost door bermverbreding of is vervanging van de dijk hier noodzakelijk.

De heer Van de Kruyk: 1. Afhankelijk van de grondsoort en de toestand van de dijk zal de berm een breedte krijgen van 5 tot 10 meter

De heer Kok: 2. Het rijk bepaalt de gelijklopende veiligheidsnorm voor alle gebieden. Een uitzondering hierop vormt het gebied rond Alem waar de discussie wordt geopend te kiezen voor een lagere norm (1:500). Het maatschappelijk verantwoord zijn van deze keuze is het belangrijkste criterium in de afweging. Er wordt gewogen op het niveau van veiligheid en niet op het individuele niveau. Na alle keuzes te hebben afgewogen zal het bestuur van het Polderdistrict, na overleg met Stuur- en Adviesgroep, tot een voorlopig besluit komen. Dit besluit wordt besproken met het gemeentebestuur en na overeenstemming ter goedkeuring voorgelegd aan Gedeputeerde Staten. Na goedkeuring van GS wordt de minister gevraagd het besluit vast te stellen.

3. De verbetering van de sterkte van de dijk is afhankelijk van de situatie ter plaatse: hoogteverschil tussen achterland en kruin van de dijk; samenstelling van de ondergrond; mate van doorlatendheid; samenstelling uiterwaardenpakket; talud van de dijk zelf. Een grondmechanisch onderzoek is hierbij noodzakelijk.

De heer F. Vermaas uit Alem vraagt om welke reden de discussie over het verlagen van de veiligheidsnorm in Alem is geopend.

De heer Kok: het gebied is klein en daarom snel te evacueren, daarnaast speelt het kosten- aspect een rol: een lager veiligheidsrisico vergt een lagere investering.

De heer *Rademakers* vraagt naar de kosten van de dijkverbetering en welk deel daarvan ten laste zal komen van de ingelanden via de polderlasten.

De heer Kok: de kosten zijn op dit moment nog niet bekend. De rijkssubsidie voor de Maasdijken bedraagt 81%; de resterende 19% wordt door het gebied opgebracht.

Een aantal jaren geleden heeft het bestuur van het Polderdistrict besloten de polderlasten geleidelijk op het gewenste niveau te brengen (jaarlijks 6% tot 9% verhoging) ten behoeve van het kunnen uitvoeren van de dijkverbetering en de taak waterbeheersing. Daar de dijkverbetering sneller moet zijn afgerond dat oorspronkelijk (voor het hoog water) was voorzien, draagt het rijk bij in de kosten voor de versnelde financiering.

De heer *Van Lood* vraagt of er onder langs de dijk onderhoudspaden worden aangelegd waardoor nog meer beslag wordt gelegd op agrarische gronden.

De heer Kok: in principe streeft het Polderdistrict ernaar om de dijk ook aan de onderkant te kunnen bereiken, zodanig dat de dijken op een goede, efficiënte en doelmatige wijze onderhouden kunnen worden met de gangbare onderhoudsmachines. Er worden evenwel niet onnodig gronden aangekocht. Het huidige en toekomstig beheer van waterkeringen betekent een wijziging van het beleid van de afgelopen 20 jaar. Dijken worden niet meer verpacht en lopende pachtcontracten worden afgekocht. Via gebruiksovereenkomsten wordt de grond aan de agrariër aangeboden. Het totale onderhoudsplan wordt in het dijkverbeteringsplan meegenomen.

(Zienswijze) De heer *R. Slump uit Rossum* brengt zijn zienswijze naar voren:

Tijdens de inspraakbijeenkomst in Rossum over de dijkverbetering heeft de gehele gemeenschap in Rossum zich uitgesproken vóór het Van Heemstrabaantracé. In de Startnotitie wordt als enige argument om te opteren voor de Van Heemstrabaan de fraaie flora op de Maasdijk aangegeven. De mening van de bevolking van Rossum klinkt niet door in de Startnotitie wat valt te betreuren.

De heer Kok geeft aan dat ook de gemeenteraad van Rossum een sterke voorkeur heeft uitgesproken voor het Van Heemstrabaantracé. In een eerdere toelichting is aangegeven dat de invloed van de beleidsnota 'Ruimte voor de rivier' (van Rijkswaterstaat en VROM) bij dit alternatief zeer groot is.

De heer BRACHTEN voegt hier aan toe dat het in het kader van de richtlijnen mogelijk is de voorkeur van de inwoners van de gemeente Rossum nadrukkelijker te onderbouwen.

Met dank voor de inbreng, sluit de voorzitter de zitting.

BIJLAGE 4

HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES

Het polderdistrict Groot Maas en Waal heeft het voornemen om voor het gedeelte van de dijkkring Bommelerwaard langs de Maas een dijkverbeteringsplan te ontwikkelen. Het betreft het dijkvak vanaf Rossum tot de Bergse Maasdijk bij Well (hectometer 0 - 198), alsmede de dijkkring Alem van circa 4,5 km. Bij Rossum sluit het dijkvak aan op reeds verbeterde Waalbandijk, alsmede op de nogmaals te verbeteren rijksdijk (Kloosterdijk) naar de sluis bij Sint Andries. Voor dit laatste gedeelte is Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat, Directie Oost Nederland de initiatiefnemer: voor het lage deel van de rijksdijk aan weerszijden van de sluis in het kanaal van Sint Andries, tussen dp 58 en dp 69.

Ter ondersteuning van de besluitvorming over het dijkverbeteringsplan ex artikel 7 van de Wet op de Waterkering wordt milieu-effectrapportage uitgevoerd.

De Commissie voor de m.e.r. haakt in haar advies in op de informatie in de startnotitie. Dit betekent in feite dat de commissie een aantal stappen in de planvorming zoals die zijn gepresenteerd in de startnotitie al op juistheid, compleetheid en relevantie voor de besluitvorming heeft getoetst.

De startnotitie geeft reeds een goede beschrijving van de technische tekortkomingen van de huidige waterkeringen, de beschrijving van de huidige milieutoestand, de visieontwikkeling op basis van bestaande LEC¹-waarden en de voorgestelde oplossingsrichtingen. Aan deze zaken hoeven naar het oordeel van de commissie geen extra aandacht te worden besteed in het MER.

De commissie meent dat in het milieu-effectrapport (MER) voor dit dijktraject in het bijzonder de volgende onderwerpen aandacht behoeven:

- Bij de definitieve uitwerking en het maken van keuzen per dijkvak, met name in die gevallen waar keuzen tussen Landschappelijke, Ecologische en Cultuurhistorische waarden gemaakt worden is het van belang te expliciteren waarom bepaalde keuzen gemaakt worden.
- Bij het vergelijken van de verschillende tracés: de bestaande waterkering of de Van Heemstraweg in het deeltraject Rossum-Kerkdriel is het van belang af te wegen wat de betekenis is van het wegvallen van de functie van de bestaande dijk als waterkering en of hiermee ook de juridische bescherming vervalt van de hoge cultuurhistorische, landschappelijke en ecologische waarden van de dijk en de tussenliggende uiterwaard. Tevens dient het MER in te gaan op de rivierkundige compensatie van het tracé over de Van Heemstraweg.
- De werking van een filterconstructie aan de binnenteen van de dijk om de zeer waardevolle binnendijkse- en buitendijkse moerasvegetaties en waterplassen (tussen hm 116 en 122) te beschermen dient in het MER nader te worden beschreven.

coll. afd.

code: EK/M9607100

¹

In de startnotitie wordt gesproken van Landschap, Ecologie en Cultuurhistorie in plaats van het gebruikelijke Landschap Natuur en ecologie. In dit advies wordt aangesloten op de terminologie uit de startnotitie.

